AHÎLİK

Ahîlik Nedir?

- "Ahî" sözcüğünün kökeni konusunda farklı görüşler mevcuttur. "Ahî" kelimesi, Arapça "kardeş" anlamına gelmektedir. Ancak, Divanü Lûgati't Türk'te "Ahî" kelimesi eli açık, cömert, yiğit anlamına gelen "akı" kelimesinden türediği kaydedilmektedir.
- Terim olarak ise, XIII. yüzyılın ilk yarısından XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar Anadolu'da, Balkanlarda ve Kırım'da yaşamış olan Türk Halkının sanat ve meslek alanında yetişmelerini ve ahlâkî yönden gelişmelerini sağlayan bir kuruluşun adıdır.

- Bu tanımlamalardan hareketle Ahîlik hem sosyal hem de kültürel yapılara ait bir terim olarak; “Birbirini seven, birbirine saygı duyan, yardım eden, fakiri gözeten, yoksulu barındıran, işi kutsal, çalışmayı bir ibadet sayan, din ve ahlâk kurallarına sıkı sıkıya bağlı esnaf ve sanatkârların iş teşkilatı manasını taşır.”

Ahî Birliklerinin Kuruluş Amacı:

- Ahî birliklerinin kuruluş amacı; Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Türkmenler arasında yer alan çok sayıdaki sanatkarlara kolayca iş bulmak; bu kişilerin Anadolu'daki yerli Bizans sanatkarları ile rekabet edebilmesini sağlamak, piyasada tutunabilmek için yapılan malların kalitesini korumak, üretimi ihtiyaca göre ayarlamak, sanatkarlarda sanat ahlâkını yerleştirmek, Türk halkını ekonomik olarak bağımsız hale getirmek, ihtiyaç sahibi olanlara her alanda yardımcı olmak, ülkeye yapılacak yabancı saldırılarda devletin silahlı kuvvetleri yanında ülkeyi savunmak ve yerleşim bölgelerinde Türk-İslam kültürünü yaymak şeklinde tanımlanabilir.

Ahî Evran Kimdir?

- Ahî teşkilatının kurucusu Ahî Evran, Azerbaycan'ın Hoy şehrinde doğmuş, 1172-1262 yılları arasında yaşamıştır.
- Ünlü Türk bilgini, iktisatçı ve sanatkarı Ahî Evran ilk eğitimini doğum yeri olan Azerbaycan'ın Hoy şehrinde aldıktan sonra Horasan'a giderek ünlü alimlerden Fahreddin Razî'nin derslerine devam etmiştir. Gençliğinde Hoca Ahmet Yesevî'nin talebelerinden aldığı ilk tasavvuf terbiyesi ile yetişmiş ve olgunlaşmıştır. Hac vazifesini yerine getirdikten sonra o devrin mutasavvıflarının buluşma yeri olan Bağdat'a gitmiştir.
- Selçuklu Sultanı I. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında, kayınpederi Evhadü'd-Din Kirmani ile Anadolu'ya gelen Ahî Evran, 1205 yılında da Kayseri'ye gelerek bir deri imalathanesi-tabakhane kurar.

- Kayseri'de devletin desteğini ile debbağları (dericileri) ve diğer sanatkarları da içine alan büyük bir sanayi sitesinin kurulmasına ve esnaf-sanatkarların teşkilatlanmasına öncülük etti. Bu yüzden, tarih boyunca Debbağların Pîri olarak tanınmıştır.
- Her sanat dalındaki birliklerin bir araya toplandığı bu siteler Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubat zamanında diğer şehirlerde de kurulmaya başlandı.
- Sultan Alaeddin Keykubat'ın Ahî birliklerini desteklemesi sonucu Anadolu'nun birçok yerinde bu birlikler süratle gelişti. Bu dönem Anadolu Selçuklu Devleti'nin iktisadi olarak en parlak dönemi oldu.
- Ahî Evran daha sonra Kırşehir'e gelerek Ahî birliklerinin teşkilatlandırılmasına hız verdi. Kırşehir'de debbağlık (dericilik) sanatını geliştirip yaygın hale getirdi. Daha sonra "Ahî Baba"lığa yükseldi. Ahî Evran, teşkilatına taze bir canlılık getirerek bütün Anadolu'da tanınan bir şahsiyet haline geldi.

- Ahî Evran, eşi Fatma Ana'nın kurduğu dünyanın ilk kadın teşkilatı olan "Bacıyan-ı Rum" teşkilatını, bugün ki adıyla Anadolu Kadınlar Birliği'ni, de himaye etmiş ve her iki teşkilatın da büyümesi için çaba sarf etti.
- Ahî Evran dericiliğin yanı sıra 32 çeşit mesleğin gelişmesine öncülük etmiştir.
- Ahî Evran Selçuklu Sultanı II. İzzettin Keykavus'a sunduğu Letaif-Hikmet adlı kitapta, sultanlara ve yöneticilere şöyle seslenmektedir:
- "Allah insanı, medenî tabiatlı yaratmıştır. Bunun açıklaması şudur: Allah insanları yemek, içmek, giyinmek, evlenmek, mesken edinmek gibi çok şeylere muhtaç olarak yaratmıştır. Hiç kimse kendi başına bu ihtiyaçları karşılayamaz. Bu yüzden demircilik, marangozluk, dericilik gibi çeşitli meslekleri yürütmek için çok insan gerekli olduğu gibi, bu meslek dallarının gerektirdiği alet ve edevatı imal etmek için de birçok insan gücüne ihtiyaç vardır."

- Ahî Evran Veli "Hiç ölmeyecekmiş gibi dünya için, yarın ölecekmiş gibi Ahiret için çalış" sözünü kendisine rehber edinmişti.
- Ahîlik teşkilatı mensuplarına dünyada yaşamak için bilgi, ahlak ve sanata, esnaf-sanatkârlar arasında yardımlaşma ve dayanışmaya, Ahiret için de takva ve iman esaslarına sımsıkı sarılmaya ihtiyaç olduğunu sık sık hatırlatırdı.
- Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda büyük görevleri olan ve binlerce sanatkârı yetiştirmiş olan Ahî Evran 1261 yılında 90 küsur yaşında şehit edilmiştir. Kabri Kırşehir'dedir.

Ahîliğin Temelleri:

- Ahîlik teşkilatı ahlâk, akıl, bilim ve çalışma olmak üzere dört temel esas üzerine kurulmuştur.
- Ahî Evran, ahlâk, sanat ve konukseverliğin uyumlu bir birleşimi olan Ahîlik teşkilatını kurmuş ve bu kurumu son derece saygın bir kurum haline getirmiştir. Bu sivil toplum kuruluşu yüzyıllar boyunca bütün esnaf ve sanatkarlara yön vermiş, onların işleyişini düzenlemiştir.
- Ayrıca Ahîlik, yeniçeriliğin kuruluşunda, Hacı Bektaş töreleriyle birlikte önemli rol oynamış, devlet adamları bu kuruluşa girmeyi onur saymışlardır.
- Örneğin Osmanlı hükümdarı olan Orhan Gazi ve oğlu Sultan Murat gibi padişahların yanı sıra devletin üst düzey yöneticileri birer Ahî idiler.

Ahilikte Mesleki Dayanışma ve İşbirliğinin Önemi

- Ahîler devrin elit tabakasından ve cemiyetin en iyi yetişmiş kişilerinden oluşmaktaydı. Davranışı, sanat anlayışı, milli ve manevi değerlere duyarlılığı ve dünya görüşü bakımından Ahîlerin hem devlet nazarındaki yerleri hem de halkın nazarındaki konumları çok farklı idi.
- Ahîlik; ekonomik faaliyette bulunmayı, iş ve çalışma hayatında dayanışma ve işbirliğini önemli bir değer olarak görmüş, iyi işler yapmayı, sahasında ilerlemeyi, toplumsal görev ve sorumluluğun icapları arasında saymıştır.
- Bu özelliği ile Ahîler kendi aralarında da büyük bir yardımlaşma ve dayanışma örneği sergiliyorlardı. İşbirliği ile esnaf ve sanatkarların, sermaye açısından daha güçlü bir konuma getirilmesi hedeflenerek, maliyetlerin düşürülmesi, mal ve hizmet üretiminde kalite ve verimliliğin arttırılması sağlanıyordu.

- Çalışmayı bir ibadet olarak gören Ahîler, gündüz ticaretle uğraşan esnaf ve sanatkârların gece eğitim ve sohbetlerinin yapılacağı Ahî zaviyeleri ve konuk evlerini kurmuşlardır.
- Ahî birlikleri ortaçağ Avrupa’sındaki benzerlerinden farklı olarak, daha fazla kazanmak, spekülasyon, haksız rekabet yerine karşılıklı yardım ve sosyal dayanışma esaslarına bağlı kalmıştır. Ferdi teşebbüs, serbest kazanç, mesleki hürriyet, menfaat çatışması yerine bütün topluma hâkim bir nizam ve sosyal adalet duygusu, din ve ahlak kaideleri üzerine kurulmuş, barışçı geleneklerle gelişen bir meslek mukaddesatı ve iş ahlakı Ahî birliklerinin ahengini sağlamıştır.
- Ahîlik teşkilatı Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Türklere, özellikle esnaf ve sanatkâr olan Türklere her yönüyle yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur.

- Çok eskilerden beri Anadolu'da ve Osmanlı imparatorluğunun Türklerle meskun yerlerinde her esnafın bir yardım sandığı vardı. Buna esnaf vakfı, esnaf sandığı ve daha önceleri esnaf kesesi derlerdi.
- Kethüda, Yiğitbaşı ile ihtiyarların gözetim ve sorumluluğu altında bulunan bu sandığı, sermayesi, esnafın bağışları ile çıraklıktan kalfalığa ve kalfalıktan ustalığa yükselenler için ustaları tarafından verilen paralardan ve haftada ya da ayda bir esnaftan mali gücüne göre toplanan paylardan birikirdi
- 1909 yılında yanan İstanbul'daki Uzun Çarşı esnafı, her yıl Ramazan ayında sandık hesabına Eyüp Camiinde hatim indirir, pilav pişirerek esnafa ve çevre halkına ikram edilirdi. Esnaftan hali vakti uygun olmayanlara, felakete uğrayanlara yardımda bulunur, esnaftan vefat edenlerin yakınlarına her türlü yardım yapılırdı.

- Ahî Baba Vekilleri hem dini hem de mesleki lider pozisyonunda olup, yalnız ustaların değil, kalfaların ve çırakların da haklarını korumak durumunda idiler.
- "Eti senin kemiği benim" felsefesiyle ustanın yanına verilen çırak, çalışarak aynı ustanın yanında kalfa ve usta olurdu. Ustalar yanlarında çalıştırdıkları insanların davranışlarından mesuldü. Bu sebeple bazı durumlarda çırakların işledikleri suçlardan dolayı ustalarına ceza verildiğine rastlamaktadır.
- Çalışanların kötü huy ve hareketleri ile bunların haksızlığa uğramalarından yalnız ustalar değil, kademeli olarak bütün esnaf mesuldü. Bu anlayış çalışanların kontrol ve himayesinin yalnız ustalara değil, bütün esnafa ait olduğu kanaatini yaygınlaştırmış ve böylece müessir bir oto-kontrol sistemi kurulmuştur.
- Yaşamak için yaşatmak gerektiğine inanılan Ahîlikte her fert toplumun bir parçası olarak kabul edilir ve bir insanın rahatsızlığının bütün

toplumu kademeli olarak rahatsız edeceğine inanılır. Komşusu aç iken tok yatanın ağır bir dille suçlandığı bu düşünce sisteminde sosyal adalet ve dayanışmanın önemli bir yeri vardır.

- Ahî birliklerinde “can ve mal beraberliği” olarak ifade edilen dayanışma duygusu o kadar ileriye götürmüştür ki, Ahînin kazancının geçiminden arta kalan bütünüyle fakirlere ve işsizlere yardımda kullanmaları ahlâk kaidesi haline getirilmiştir.
- Ahî birlikleri dayanışma konusunda ahlâk kaidelerine daima sadık kalmışlardır. Öyle ki, toplumdaki dayanışmayı bozacağı endişesiyle aşırı kazanç arzusu bile kesinlikle engellenmişti.
- Teşkilat üyesi olan esnaf ve sanatkarların kazancı tümüyle kendine ait değildir. Bu kazanç, şahsi olmaktan çok teşkilata ait genel sermayeyi meydana getirmektedir. Teşkilatın orta sandığında toplana bu sermaye ile herkese dağıtılacak şekilde alet ve hammadde alınmakta, tezgahlar kurulmakta, bir yandan da ihtiyacı olanlara yardım edilmekteydi.

Ahiliğin Siyasi ve Askeri Fonksiyonu

- Ahîliğin çok etkili olduğu önemli alanlardan biri de askeri ve siyasi alandır. Ahî birlikleri, cemiyetin huzuru için uzlaşmacı ve uzlaştırıcı bir tutum getirmişlerdir. Bu teşkilatın çatısı altına giren esnaf ve sanatkârlar, mesleki, dini, ahlâkî eğitimden ayrı olarak, askeri talim ve terbiye de görmüşlerdir.
- Anadolu'da süratle yayılan, köylerde ve uç bölgelerde büyük nüfuza sahip olan bu teşkilat, Anadolu'da özellikle de 13. yüzyılda devlet otoritesinin zayıfladığı bir dönemde, şehir hayatında sadece iktisadi değil, siyasi yönden de önemli faaliyetlerde bulunmuşlardır.
- Özellikle idare teşkilatının geliştirilmediği ilk devirlerde, Moğol istilası sırasında şehirlerde ve küçük kasabalarda mahalli halk idarecisinin temsilcisi olmuşlardır.

- Özellikle de Selçuklu döneminde devlet idaresine karşı görülen mevzii ayaklanmaların savuşturulmasında organize güç olarak fonksiyon icra etmişlerdir.
- Osmanlı devletinin kuruluşunda ve siyasi otoritenin zayıfladığı dönemde Ankara şehrinde yönetim faaliyetinde yer almaları siyasi fonksiyon için bir örnektir.
- Balkanlara kadar uzanan bir dini tebliğ anlayışı teşkilatın dini fonksiyonu ile ilgilidir. Yine zaviyelerinde eğlenceden eğitime kadar faaliyet göstermeleri ve "devletin hiç bir tesiri olmadan; şehir esnafı ve halkı, kendi kendisi idare ediyor, en küçük bir suistimal, yolsuzluk ve ananeye aykırı harekete fırsat verilmiyordu" tespiti sosyal ve kültürel fonksiyonla izah edilebilir.
- Ordunun geçeceği şehir ve kasabalardaki Ahî birliklerine önceden haber gönderilirdi. Ahî birlikleri de, kendi bölgelerinden geçerken orduya

lazım olacak malzemeleri hazırlar; fırıncı, ayakkabı tamircisi, nalbant gibi sanatkârlar hizmet vermek üzere görevlendirilirdi.

- “Halktan alınıp da ordu ihtiyaçlarına sunulan maddelerin bedeli ya Ahî orta sandıklarından ya da Hazine-i Hümayun’dan mutlaka karşılanırdı”.
- Böylece ordu ikmal kademelerini kendi arkasından getiren bir yönetimden ziyade, onları önceden yollamış ve yol boyunca hazırlanmış, çevik bir askeri güç niteliğine ulaşmış oluyordu. Bütün bu fonksiyonlar Ahîlerin vazgeçilmez değerlerinden olan toplumsal sorumluluğun bir gereğidir.

Ahî Zâviyeleri

- Selçuklu Devleti zamanında kurulmaya başlanan ve İbn-i Batuta'nın övgü ile bahsettiği, Ahî zaviyeleri birçok köyde "konuk odası" olarak görev yapıyordu. Konuk odalarının her türlü ihtiyacı ekonomik durumu iyi olan aileler tarafından gönüllü olarak karşılanırdı. Köye gelen misafirlerin yeme, içme, konaklama, vb her türlü hizmetleri buralarda ücretsiz bir şekilde karşılanırdı.
- Ahî zaviyelerinde konuk ağırlama hizmetleri yapıldığı gibi, gençlere öğretmen, müderris, kadı, hatip ve emir gibi şehrin ileri gelenleri tarafından düzenli olarak dersler de verilirdi.
- İşyerinde işi biten genç çıraklar meslek eğitiminden sonra ahlâki eğitimi bu zaviyelerde görürdü. Kurulan zaviyelerin yakınında çok geçmeden evler yapılıyor, iş yerleri açılıyordu. Aynı iş kolundaki sanatkarlar bir yerde toplanarak sanayi sitelerinin, iş merkezlerinin ve çarşıların kurulmasına imkan veriyordu.

- İbn Batuta Ahîleri tanıtıp toplumla ilgili misyonlarını izah ederken şöyle demektedir:
- "Bunlar Anadolu'ya yerleşmiş bulunan Türkmenlerin yaşadıkları her yerde, şehir, kasaba ve köylerde bulunmaktadırlar. Memleketlerine gelen yabancıları karşılama, onlarla ilgilenme, yiyeceklerini, içeceklerini, yatacaklarını sağlama, ihtiyaçlarını giderme, onları uğursuz ve edepsizlerin ellerinden kurtarma, şu veya bu sebeple bu yaramazlara katılanları yeryüzünden temizleme gibi konularda bunların eş ve örneklerine dünyanın hiç bir yerinde rastlamak mümkün değildir."

Ahilikte Kalite ve Standart Anlayışı

- Ahî teşkilatında kalite anlayışı, müşteri odaklı üretim ve her kademede yürütülecek eğitim anlayışından geçmektedir.
- Ahî teşkilatının kurucusu sayılan Ahî Evran, ilk olarak esnaflar arasında birlik ve dirliği sağlamıştır. Esnafın denetlenmesine ve özellikle de eğitilmesine önem vermiştir. Her esnafın sağlam iş yapıp yapmadığını, müşterilere karşı davranışlarını kontrol etmiş, üretilen malların kaliteli ve standartta olmasına çalışmıştır.
- Ahî birliklerinde ustaların üreteceği ürün belirli bir standarda bağlandığı gibi, alacakları çırak sayısı da standarda bağlanmıştır. Çünkü çırakların sayısı çok olursa işyerinde eğitim, üretim, kalite ve standart istenilen özellikte gerçekleşmeyecek ve kontrol güçleşecektir.
- Eğer bir usta kalitesiz mal üretir, üretim standardına uymaz, kalfaların ücretlerini vermez, çıraklarını sömürür, onlara bildiklerini öğretmez ve

kendinden beklenen görevleri yerine getirmezse, ustaya işyeri kapatma cezası verilirdi.

- Ahîliğin temelleri başlangıçta o kadar sağlam atılmış ve kuralları zamanın ve toplumun ihtiyaçlarına o kadar uydurulmuştur ki, bu kurallar sonradan şehir ve kasabaların belediye hizmetleri ve bu hizmetlerin denetlenmesinden örnek alınmıştır.
- Türkçede hala mevcut olan “pabucu dama atmak” deyimi, bir Ahî deyimi olup, Ahîliğin kalite kontrol sistemini çok güzel ifade etmektedir.
- Sekiz asırdan beri Müslüman Türkler arasında kullanılmakta olan "Pabucun dama atılması" deyimini hepimiz biliriz. Bu deyim bize geçmişteki örnek bir Ahî uygulamasından kalmadır.
- Ahîliğin kurucusu ve esnaf ve sanatkarların piri olan Ahî Evran, ayakkabıcı esnafının bulunduğu çarşıdan geçerken onların yaptığı

ayakkabıları inceleyerek, hileli gördüklerini kesip dama atar, dükkân kapatılır ve ayakkabı ustasının peştamalı kapının kilidine bağlanırdı. Müşteriye de yeni bir ayakkabı verilerek tüketicinin mağduriyeti önlenirdi.

- Böyle bir olay olunca, bunun haberi esnaf arasında hızla yayılır, "filanca ustanın pabucu dama atıldı" denilirmiş. Pabucu dama atılan usta, utancından haftalarca insan içine çıkamaz, kimsenin yüzüne bakamaz, kendini af ettirmek için elinden geleni yaparmış. Çok zaman da bunlar kafi gelmez, terki diyar etmek zorunda kalırmış.
- Bazı esnafların imalatı, standartların altına düşürmesi, sahte mal imal ederek hakiki gibi piyasaya sürmesi hususları da esnaf arasında tepkiyle karşılanıyordu. Bu gibi hallerde ikazlara ehemmiyet verilmeyip, kalitesiz imalata devam edenlerin dükkânları, Kethüda'ları (esnaf odası başkanları) tarafından kapatılırdı. Bu cezayla da kendisine çekidüzen vermeyenler daha ileri gittikleri takdirde esnaflıktan ihraç edilirdi.

- Birçok üründe olduğu gibi, şişecilerin imalatında da cinsine göre şişelerin gramajları tespit olunmuştu. Bu gramajların altında imalat yasak olduğu halde riayet etmeyen bazı ustaların, dükkânları kapatılmıştı.
- Kılıç kabzalarında sakız ağacı kullanıldığı halde, üzerini siyaha boyayarak, müşteriye abanos gibi gösteren ve buna benzer daha bir takım yolsuzluklarla meslek haysiyetini zedeleyen başka bir esnaf da lonca mensuplarınca aralarından ihracı istenmişti.

- Ahî birliklerinde üretilen mal ve hizmette kalite ve verimliliğin artırılması için aşağıdaki kriterlere özellikle dikkat edilirdi.
- Ahîliğin temel felsefesini, üretilen mal ve hizmette müşteri odaklı düşünceyi ifade eden, "Müşteri velinimettir" anlayışı oluşturmaktadır.
- Ahîlikte ikisi temel olmak üzere, üç yönlü eğitim vardır. Bunlar mesleki eğitim, tekke eğitimi ve medrese eğitimidir. Medrese eğitimi mecburi değildir. Ömür boyu ve her kademede devam edecek olan mesleki eğitimle tekke eğitimi Ahîliğin temelidir.
- Ahî birliklerinde katılım ve paylaşım esastır, bu sebeple toplantılara önemli bir yer verilirdi. Esnaf aleyhine alınan kararlar büyük bir mecliste görüşülürdü. Ancak Ahî Baba Vekili, lüzum görürse, "olağan üstü toplantı" yapardı. Bu toplantıya büyük meclis üyeleri ile birlikte her meslek kolundan üç usta da davet edilirdi. Devlet yetkilileriyle yapılan görüşmelerde anlaşma sağlanamazsa, ertesi gün "Memleket

Toplantısı" yapılırdı. Memleket toplantısına bütün ustalar, beldenin ileri gelenleri (ulema, eşraf) ilan suretiyle çağrılırdı.

- Ahîler teşkilatında çalışanlar arasında dayanışmayı sağlamak, moral ve verimliliği artırmak için akşam zaviyelerinde toplanılır, yemekten sonra dini, ahlaki ve mesleki konularda eğitici kitaplar okunur, sohbetler edilir, ilahiler söylenirdi. Buralarda stres atılır, bilgi ve tecrübeler artırılır, ertesi güne büyük bir moralle motive olarak işe başlanırdı.
- Ahîlikte üretilen kaliteli mal ve hizmeti ucuza satmak esastı. Kalitesiz bir malı fiyatından daha yüksek bir bedelle satan esnafın "pabucu dama atılırdı".
- Ahîlikte israf haram olduğu ve maliyetleri arttırdığı için yasaktı. Üretilen mal ve hizmetlerde sıfır hata esastı.

Patent Hakkına Saygı

- Herhangi bir usta tarafından icat edilen çeşidin patenti ise, sadece o ustaya aitti. Diğerleri, bu ürünü taklit etmeyecekleri hakkında taahhütte bulunmaktaydılar.
- Örneğin, seccade kilimini dokuyan esnaf içinde ağır kesme dokumanın patenti Nişo adlı bir gayr-i müslime aitti. Diğer ustalar da buna müdahalede bulunmamayı taahhüt etmişlerdi.

Meslek Sırrı

- Ahîlik ahlâkına ait 740 kural bir anda öğretilmediği gibi, sanat ait bütün bilgiler de bir anda verilmezdi. Ahlâk, usul ve erkana ait bilgiler kitap haline getirilmesine rağmen, üretime veya sanata ait teknik bilgiler, yazılı hale getirilmemişti. O devirdeki birçok sanatçının sırları ve tekniği bu sebepten günümüze kadar ulaşmamıştır.
- Ahî teşkilatlarında, çırağı en iyi şekilde yetiştirmek ustanın göreviydi. Bunun için usta, sanatın bütün inceliklerini ve sırlarını aşama aşama çırak ve kalfalarına öğretirken onların ahlaken de yetişmesi için gayret gösterirdi. Ahlâken yetersiz olanlara mesleğin tüm sırları öğretilmezdi. Bu sebeple Ahî teşkilatında keseri eline alan marangoz, malayı iyi tutan sıvacı, makası alan terzi olamazdı. Bir kişinin mesleğin bütün sırlarını öğrenebilmesi ve iyi bir usta olabilmesi için önce iyi bir meslek ahlâkına yani Ahî ahlâkına sahip olmalıydı.

Püf Noktası

- Vaktiyle testi, vazo, çanak-çömlek imal edilen kasabaların birinde, uzun yıllar bu meslekte çalışan bir kalfa, işinde uzmanlaştığına inanıp, kendi başına bir dükkan açmayı arzu eder olmuş. Ayrıca kendisinin de bir testi imalathanesi açacak kadar bu hususta bilgi birikiminin olduğunu ve buna da hakkı bulunduğunu belirtir. Usta, kalfanın bu tavrı karşısında önce tebessüm eder, sonra kendisin henüz işin püf noktasını öğrenmediğini söyler.
- Kalfa, ustasının bu sözlerine itiraz eder, ustasının bu sonu gelmez nasihatlerinden bıkıp hırsa kapılan kalfa, ustasından icazet almadan bir dükkan açmış. Gider, bir testi imalathanesi açar, fırınını kurar testi imalatına başlar. Bütün işlemleri ustasının yanındaki gibi yaptığı, testi toprağında aynı hamuru kullandığı halde hiç sağlam testi üretemez.
- Binbir emek ile yaptığı testiler, küpler, vazolar, sürahiler onca titizliğe rağmen orasından burasından yarılıp, çatlıyormuş. Zavallı kalfa bir türlü

bu çatlamaların önüne geçemeyince, çaresiz ve mahcup bir şekilde ustasına gidip durumu anlatmış. İşinin uzmanı tecrübeli usta:

- -Sana demedim mi evladım, sen bu işin "püf noktası"nı henüz öğrenmedin. Bu sanatın uzmanlık gerektiren "bir püf noktası" vardır.
- Eski kalfasına bu işin "püf noktası"nı öğretmeye karar veren usta, tezgaha bir miktar çamur koymuş ve kalfasına:
- -Haydi, geç bakalım tezgahın başına da bir testi çıkar. Ben de sana bu işin "püf noktası"nı göstereyim, demiş.
- Eski kalfa ayağıyla merdaneyi döndürüp çamura şekil vermeye başladığında usta, önünde dönen testiyi dikkatle takip edip arada bir "püf" diye üfleyerek zamanla testiyi çatlatıp bütün emekleri zayi edecek olan bazı küçük hava kabarcıklarını patlatıp yok etmiş ve böylece çırak da bu sanatın "püf noktası"nı öğrenmiş.

- Her sanatın incelik, uzmanlık gereken kısmına da o günden sonra “püf noktası” denilmeye başlanmış. Ustasından “püf noktası”nı öğrenen ve ustasının duasını alan kalfa da dükkanına dönerek sağlam testiler üretmeye başlamış. Bu örnek olay, ustanın önemini ifade etmekle kalmayıp işi öğrendiğine dair ustasından olur almadan yapılacak çalışmaların da yarım kalacağını belirtir.

Esnaf ve Sanatkarlarını Denetlemesi

- Ahî birlikleri, üretim ile tüketim arasında denge kurarak üretici ile tüketici arasındaki ilişkilerin, sosyal huzuru sağlayacak şekilde gelişmesinin devamına çalışmışlardır. Bu maksatla zaman zaman üretim sınırlamaları getirerek emeğin değerini bulmasını sağlarken, geliştirilen narh (satış fiyatların idarece tespit edilmesi) sistemi ve standartlaşma ile tüketicinin korunmasını sağlamıştır.
- Ahî birliklerinde kurulan denetim ve ceza sistemi ile esnaf ve sanatkarların meslek ahlâkına uygun tutum ve davranış içinde bulunup bulunmadıkları, teşkilat idarecileri tarafından sıkı bir şekilde denetlenirdi. Denetimin etkili yapılabilmesi için bütün şikayet kapıları herkese açık bırakılmıştı.
- Konulan nizama uymayanlar suçlarına göre cezalara çarptırılır, bu çeşit davranışla cezalandırılan suçluya "yolsuz" denilirdi. Yolsuz hammaddeyi piyasadan alamaz, kimse ona mal satmaz, o üretmiş

olduğu malı kimseye satamazdı. Yolsuz kahvelere kabul edilmez, cemiyet toplantılarına giremezdi. Esnafın kendi içinde kurduğu bu oto kontrol sistemi son derece dikkat çekicidir.

- Üretilen mal ve hizmette standartların altına düşülmesi, sahte mal imal ederek gerçeğiymiş gibi piyasaya sürülmesi ve yapılan ikazların dikkate alınmaması gibi suçların cezası iş yerinin kapatılmasıyla sonuçlanmaktaydı.
- Bozuk ve kalitesiz malı satın alan müşteriye, isteğine bağlı olarak ya malın bedeli geri ödenir ya da aldığı mal değiştirilirdi.
- Ahîlikte ceza, esnafın kurallara uyması için gerekli bir araç olarak düşünülmüş, çok ağır suçlar dışında aşağılayıcı cezalardan kaçınılmış, cezaların eğitici olmasına özellikle dikkat edilmişti.
- Suçlar için aşağıda belirtilen cezalardan biri takdir edilirdi.
- 1-Suçluyu masraf ve ikram yapmaya zorlamak,

- 2- Dükkân kapatma, kurban kesme, lokma çıkarmaya icbar (zorlanma),
- 3- İptidaî madde (hammadde) tevziatından (paylaşımından, dağıtımından) hariç tutma,
- 4- Mamul mal satışlarından hisse ayırma
- 5- Selamlaşmamak, yardım etmemek, (umumi boykot)

Ahilik Döneminde Tüketici Hakları

- Ahîler müşteri ilişkilerine son derece önem verirlerdi. Ticaret ilişkilerde "müşteri velinimetimizdir" ilkesinin yerleşmesine vesile olan Ahî kültürüyle yetişmiş Türk esnaf ve sanatkarlarıdır. Bu söz bugün bile birçok işyerinde asılı olarak durmaktadır.
- Tüketicilerin korunmasına büyük önem veren Ahîler, müşterilerin temel ihtiyacı olan birçok ürünü, doğrudan doğruya üretim yapan işyerlerinden karşılayabilmesi için çarşılar kurmuşlardı.
- İşyerleri, aynı sanat dallarında faaliyet gösteren esnafın bir yerde toplandığı "arasta" veya "çarşı" ismini taşıyan iş merkezleriydi. Tüketici hem istediği ürünü, bu çarşılarda daha çabuk bulmakta, hem de aynı cins ve kalitedeki ürünleri aynı fiyatla buralarda gönül rahatlığı içerisinde almaktaydı.

- Her tüketici bilirdi ki, esnafın kusuru veya kastından doğan zararı tazmin edebileceği bir teşkilat, şikayette bulunabileceği bir birlik vardı. Bu birlik ki müşterinin zararını tazmin ettiği gibi, buna sebep olan esnafı da kendisine ders, çevreye ibret olacak şekilde cezalandırırdı.
- Boyacı esnafından bir Ermeni, boyayacağı iplerin ağırlığını fazla, Türkmenlerin getirip sattıkları peynir ve yağların ağırlıklarını az göstererek halkı aldattığı için, boyacılar şeyhinin müracaatı üzerine dükkânından çıkarılmıştı
- Sattığı süte su katan bir sütçünün kuyuya basıldığı, bozuk kantar kullananların ibret-i alem için çarşı-pazar dolaştırıldığı, ekşi pekmez satanın pekmezinin başına geçirildiği bilinmektedir.
- Elbise diktirmek isteyen birisi dükkana geldiğinde terzi müşterisinin ölçüsünü aldıktan sonra kumaşı tartar ve ölçünün yanına bunu da not ederdi. Elbise hazır olduktan sonra, artan parça ve kırpıntılarla birlikte elbiseyi tekrar tartar ve ondan sonra müşteriye verirdi.

<u>Örnek Olay:</u>

- Yabancı bir kumaş tacirinin Osmanlı ülkesine gelerek bir kumaş imalathanesinin mallarını beğenip hepsini almak istedikten sonra, mal sahibinin kumaş toplarını denklerken bir top kumaşı ayırdığını görüp bu hareketinin sebebini sorması üzerine, Osmanlı esnafı "Onu sana veremem, kusurludur" cevabını verince;
- Yabancı tacirin "Ziyanı yok, önemli değil" demesine rağmen Osmanlı esnafının o kumaş topunu vermemekte direterek: " Benim malımın kusurlu olduğunu söyledim, biliyorsunuz. Fakat siz onu kendi memleketinizde satarken, alıcılarınızın orada benim bunları size söylemiş olduğumu bilmeyeceklerdir. Böylece de müşterilerinize kusurlu mal satmış olacağım. Neticede Osmanlı'nın gururu şeref ve haysiyeti rencide olacak, bizi de hilekar sanacaklardır. Onun için bu sakat topu asla size veremem" diyerek kumaşı vermemiştir.

Osmanlı Devleti'nin Esnaf Ve Sanatkar Nizamnamesi

- Ve ekmekçiler işlediği ekmeğin ve çöreklerin çiği ve karası olmaya. Gözlenip eksik ölçü ve dirhemine bir akçe cerime alalar.
- Ve kasaplar koyunu geceden temizleye ve arı (pak, temiz) satalar. Ve semizini saklayıp, zayıfını boğazlamayalar. Her zaman koyun tedarik edip keseler. Halka et yetiştireler. Ve kuzu ve sığır kasaplarına dahi kanun oluna ki dikkatlice ve temiz hizmet edeler.
- Aşçısının pişirdiği et çiğ olmaya, tuzsuz olmaya ve pak kotaralar. Ve kase ve bezi temiz ola. Ve kazanı kalaysız olmaya ve çanakları eski ve sırçasız olamaya. Ve hizmetkarları kafir olmaya ve bellerindeki futaları (önlükleri) temiz ve yeni ola.
- Başçıların pişirdiği baş ve başçısı görüle ki, temiz tutalar, temiz pişireler. Bayat, kirli ve kıllı olmaya.

- İşkembeciler işkembeyi iyice temizleyip temiz su ile yıkayıp temiz su ile pişireler ve pişkin ola ve sirkesi ve sarımsağı tamam ola.
- Börekçiler de gözlene. Hamurları arı undan ola. Meyanesi soğanlı ola. Koyun etinden başka et karışdırmayalar.
- Yaş ve kuru meyveler ve başka yiyecekler; üzüm, incir ve benzeri meyveler on-onbir akçe üzerine (%10 kar ile) satıla. Bahçelerden gelen yemiş yüzleme (yüzü iyi, altı kötü) olmaya. Üstü nasılsa altı da öyle ola. Pazar yerlerinden başka yerlerde satılmaya. Yolda karşılayıp satın almak isteyeni muhtesib (görevli, zabıta) tutup siyaset ede(cezalandıra).
- Yoğurtçuların yoğurdu da gözlene. Nişasta ve su katmayalar. Kaymakçılar, peynirciler ve turşucular dahi gözlene. Turşu sirke ile kurula, kepek ve ekşisi kurulmaya.

- Helvacılar, pekmezciler, şerbetçiler dahi gözlene. Şerbet miski ve gülabi (kokulu) ola. Ekşi ve sulu olmaya. Hoşafçılar dahi gözlene. Hoşafları ekşi olmaya ve gayet temiz ola.
- Terziler dahi gözlene. Her çeşit elbiseyi verilen narh(idarece tespit edilen azami fiyat) üzerine dikeler. Dikmek için aldıkları kaftanları vaktinde vereler. Eğer bir kişinin kaftanı kısa ve dar ve yaramaz dikilmiş olsa kadı marifetleriyle haklarından geline.
- İpekçiler de gözlene. İpekleri düz ola. Ve gömlekçiler de gözlene, aldıklarına göre satalar, sağlam dikeler, yenleri normal ve bol ola.
- Çuhacılar, takyeciler, atlasçılar ve bürüncekçiler de gözlene. Kusurlu, eksik ve kötü işlemeyeler. Her ne dikerse yeni kumaştan dikile ve mücevvezenin astarı çok çirişli olmaya, iyi dikile.

- Çizmecilerin ve ayakkabıcıların işledikleri kalp olmaya. Gayet iyi ola. Günü dolmadan delinirse ceza göre. Cezası akçe başına iki gün (hapis) hesabıyladır. Lakin gön veya sahtiyan delinirse suç debbağındır.
- Ve mutaflar (kıldan ip vb şeyler dokyan kimse) ve keçeciler dahi gözlene. Keçeyi çiğ pişirmeyeler, adet üzere yapalar.
- Demirciler de gözlene. İşledikleri demiri kalp işlemeyeler ve illet (özürlü) etmiyeler. Ve kazancılar dahi gözlene. Kazanın ve haranın kulpunu demirden değil bakırdan yapalar. Ve kalaycılar kalayladıkları nesneyi gayet iyi kalaylıyalar kalp ve illet etmeyeler.
- Ve nalbantlar dahi gözlene. Katırı dört akçeye, eşşeği üç buçuk akçeye nallayalar. Mıh eğrilip atılsa nalbant üzerinedir. İnad ederse tedip (terbiye) edeler.

- Ve bıçakçılar dahi gözlene. Dımakşi (Şam işi) diye Frengi (Avrupa işi) işlemeyeler ve satmayalar. Cinsi cinsiyle satalar. Ve iğneciler dahi işledikleri iğneyi iyi işleyler. Demir iğneyi Dımakşi diye satmayalar.
- Ve kuyumcular gözlene. Emin kimse ola. İşin sadesini (düzünü) dirhemini bir akçeye; menyakar (süslü) işini ikiye işleye.
- Yapı ustaları ve dülgerler günde yemekli on akçeye işleyeler. Gün doğarken gelip gün inmeden gitmeye. Kiremitçiler de gözlene, çiğ pişirmeyeler. Ve kerpiçciler kerpici sıkı ve kalın edeler.
- Ve tahıl pazarında satılan buğday ve arpa ve huhubat her ne ise, samanlı ve kesmüklü olmaya, temiz ola ve tamam ölçeler. Ve kile (ölçek) damgalı ola. Eksik ya da fazlası bulunursa şiddetle cezalandıralar. Sabuncular ve mumcular dahi gözlene. Sabun iyi ola, pişmiş ola ve yarık olmaya. Mumlar ise çirkli ve kokar yağdan olmaya. Fitili yoğun (katı) olmaya.

- Ve oduncular dağda çok yükleyip şehre yakın gelince yükü eksütmeye, adetçe normal ola. Hayvana fazla yük yüklemeyeler, nalsız gezdirmeyeler, semerleri eski olmaya.
- Attarlar (baharatçılar) dahi gözlene. Sattıkları şeyler zağferanili ve yağlı olmaya. Baş şekerini üç kağıttan ziyadeye sarmayalar. Frengi şekeri iyi şeker fiyatına satmayalar.
- Bezzazlar (bez satan, manifaturacı) dahi gözlene. İbrişimi (bükülmüş ipek ipliği) iyisine karıştırmayalar ve arşınları eksik olmaya. Ve boyacılar her ne rengi boyarlarsa iy edeler. Bezi taş üstünde döğüp zarar vermeyeler ve boyalı bezi yol üstünde asmayalar.
- Ve hamamcılar hamamı pak ve temiz tutalar. Peştemallari delikli ve kısa olmaya. Kafire ayrı rida (havlu) vereler ve kafir yüzün sildiği rida ile müslüman yüzün silmeye. Velhasıl müslümanların her nesnesi ayrı ola. Eğer inad ederlerse muhkem ta zir edip haklarından geline.

- Ve değirmenciler dahi kimsenin buğdayını, arpasını değiştirmeyeler ve değirmeni başı boş bırakmayalar ve yabana gitmeyeler. Taşlarını vakti geldikçe dişeyeler. Haklarından artık tereke almayalar ve çalmayalar. Herkes nöbetle öğüde ve bir kişinin terekesini çıkarıp bir başkasınınkini koymayalar. Değirmende tavuk besleyip halkın ununa ve buğdayına zarar vermeyeler. Vakitlerini bilmek isterlerse ancak bir horoz besleyeler. Eğer inad ederlerse muhkem haklarından geline.

Ahilikte Meslek Seçimi

- Ahî birliklerinde meslek seçimine ve iş bölümüne önem verilirdi. Ahîler kabiliyetlerine uygun bir işte çalışırlar. İkinci bir iş peşinde koşmazlardı. Gençler yamaklık ve çıraklık aşamasında iken bir kısım testlere tabii tutularak yetenekleri tespit edilerek, hangi meslekleri sevdikleri belirlenirdi. Gençlere kabiliyetleri ve ülke ihtiyaçları doğrultusunda gelecek vadeden mesleklerde eğitim verilirdi. Böylece meslek seçimi rastlantıya veya bilimsel olmayan sistemlere bırakılmazdı.
- Ahîlikte insanların iş değiştirmeleri veya birden fazla işle uğraşmaları hoş karşılanmazdı. Bu sebeple, Ahînin birkaç iş veya birkaç sanatla değil, kabiliyetine en uygun olarak sevdiği tek bir iş veya tek bir sanatla uğraşması ahlâk kaidesi haline getirilmişti.
- Ahî birliklerinde iş bölümü ekonomik olduğu kadar bir ahlâk problemi olarak da ele alınmıştı. Herhangi bir işte karar kılmayarak sık sık iş ve

meslek değiştirmek ancak sebatsız ve istikrarsız bir ruh yapısına sahip olanların yapacağı davranış olarak kabul edilirdi. Böyle insanlar ise Ahî olabilecek ruh disiplinine sahip olarak kabul edilemezdi.

Ustalık Merasimleri

- Geleneksel usta-kalfa-çırak sistemini şu şekilde özetlemek mümkündür.
- Yaşı ortalama 12-13 olan çocuk, velisi tarafından kabiliyetleri doğrultusunda, herhangi bir sanat dalında faaliyet gösteren bir ustanın yanına belli bir süre çalışmak ve mesleği öğrenmek üzere çırak olarak verilirdi.
- Usta eğer işyerinde ya da atölyesinde yeni bir çırağa ihtiyacı varsa çocuğun fiziki kabiliyetini ve moral karakterini anlamak için geçici bir süre çalışmasına müsaade ederdi. Böylece yanında çalışmaya başlayan çocuğun başarısını, kabiliyetini küçük işler yaptırmak suretiyle gözlemleyen usta, yeni çırağın dürüstlüğü hakkında da kanaat sahibi olmak isterdi.

- Öte yandan ustalar, yanlarında çalışan çırak ve kalfaların arkadaş seçimine de dikkat ederlerdi. Çünkü iyi arkadaşların, iyi bir sanatkâr olmada olumlu katkıları olacağına inanılmaktadır.
- Bu kısa gözlemlerden sonra çocuk kabiliyetli, çalışkan, dürüst ve güvenilir bulunursa o iş yerinde çırak olarak çalışmasına izin verilir. Böylece 3 yıldan 5 yıla kadar değişen bir zaman zarfında ustası, çırağın hem mesleki hem de manevi hocası olurdu.
- Ahîlikte akşamları toplanılan Ahî zaviyelerinde de ahlâki eğitim uygulanırdı. Böylece hem kendi çalıştığı mesleğin, hem de diğer meslek kollarının bir peygambere ya da bir pîre dayandırıldığını gören ve bunların örnek alınması lazım geldiğine inanan çocuk, yıllar önce o meslekte tesis edilen disiplinin sürdürülmesine inanırdı.
- İşe başlarken mesleğin pîrinin saygıyla anılması uyulması gereken kuralların başında geliyordu. Böylece manevî bir alanın denetimi ve

himayesinde ekonomik hayat, Ahîlik çerçevesinde düzen altına alınmış oluyordu.

- Ustalığa yükselebilmek için üç yıl kalfa olarak çalışmak lazımdı. Bu süre içinde, hakkında şikayet olmayan, kendisine verilen görevleri dikkatle yerine getiren, özellikle çırak yetiştirme hususunda titiz davranan, diğer kalfalarla iyi geçinen, müşterilere karşı iyi davranan, bir dükkan idare edebilecek duruma gelen kalfalar hususi bir merasimle ustalığa yükselirdi.
- Ahî birliklerinde ustalık merasimi büyük bir manevi atmosferde gerçekleştiriliyordu. Estirilen manevi hava usta adayının din ve inançlarına olan bağlılığını kopmaz derecede perçinlemekte, iş ahlâkına, müşteri ilişkilerine, kalite ve standarda önem vermesini sağlamaktaydı.
- Sanat kolunun diğer usta ve kalfaları, o mahallin önde gelenleri, çırağın babası ve dinî lider törene davet edilir. Yemek yendikten sonra usta ayağa kalkar, ustalığa terfi edecek çocuğun uzun zamandır yanında

çalıştığını, sanatın inceliklerin öğrendiğini ve kalifiye eleman haline gelebilmek için moral karakteri de en iyi şekilde sergilediğini davetliler huzurunda ilan ederdi. Kalfanın kendi işyerini açabilmesi ve öğrendiği sanatıyla geçimini temin edebilmesi anlamına gelen "destur" verirdi.

- Ustalık merasiminde Ahî şeyhi teraziyi göstererek;
- " Ey Oğul!
- Can ve gönül kulağı ile işit ustalığa destur istersin. Mesleğindeki ehliyetini kendin işinle ispatladın. Yol kardeşlerin, ustan seni övdüler, dünya davranışlarında sana kefil oldular. Ahîret işlerinde de seni hak yolunda yürür, dinini diyanetini bilir, söylediler. Memnun olduk, mütehassıs olduk. Yüce mevlamızdan cümle mümin kulları ile birlikte seni de dünya ve ahiret nimetlerine kavuşturmasını niyaz eyleriz...
- Ey Oğul!

- Hak al hak ver. Kimseye dediğinden eksik verme ki, Hak Teala kazancına ve ömrüne bereket vere. Ve her zaman teraziyi eline alasın, ahiret terazisini anmak gerekirsin. Yakında bilesin kim, helale hesap ve şüpheye itip ve harama azap olsa gerek. Haydi oğul, ona göre dirlik işin gereksin..."
- Ahî Baba'nın Ustalığa yükselen gence nasihati:
- “Harama bakma,
- Haram yeme, haram içme,
- Doğru, sabırlı, dayanıklı ol,
- Yalan söyleme,
- Büyüklerinden önce söze başlama,
- Kimseyi kandırma,

- Kanaatkar ol,
- Dünya malına tamah etme.
- Yanlış ölçme, eksik tartma.
- Kuvvetli ve üstün durumda iken affetmesini,
- Hiddetli İken yumuşak davranmasını bil ve
- Kendin muhtaç iken bile başkalarına verecek kadar cömert ol.”
- Ustalık töreninin "helâllık" bölümünde ustası, yeni usta olan kalfasının arkasını sıvazlayarak şöyle derdi:
- "Bilginlerin dediklerini, esnaf şeyhinin nasihatlerini, benim sözlerimi tutmazsan; ana, baba, öğretmen, usta hakkına riayet etmezsen, halka zulüm edersen, kafir ve yetim hakkı yersen, özetle Allah'ın yasaklarından sakınmazsan yirmi tırnağım ahirette boynuna çengel olsun"

- Ayrıca ustalığı istenilen kalfaya sembolik olarak sanatla ilgili bir-iki tane aletin verilmesinden sonra usta adayı, ustanın ve diğer yaşlıların ellerini öper ve şükranlarını dualara eşlik ederek arz eder. Diğer usta ve kalfalar tarafından, bu terfiyi ve yeni kalfanın aralarına katılışını sembolize eden "peştamal kuşanma" ve Kur'an-ı Kerim'den "ayet" okunmasından sonra "ustalığa kabul ediliş töreni" tamamlanmış olur.

Alış Veriş Merkezleri Çarşı ve Bedestenler

- Ahî birliklerinde aynı meslekte faaliyet gösteren esnaf ve sanatkarların genellikle bir çarşısı vardı. "Bedestan", "Arasta" veya "Uzun Çarşı" denilen bu iş yerlerinde aynı meslek kolunda çalışanlar bir arada bulunurlardı. Çarşısı olan esnafın, bazı meslekler hariç, çarşı dışında dükkân açması mümkün değildi.
- Ayrıca çarşılar müşterilere, ürün çeşitlerini görebilme ve seçip alma imkanı tanıdığı gibi, satıcılar arasındaki kalite ve fiyat farkını de izleme şansı veriyordu. Çarşı çatısı altında toplu halde bulunan esnaf ve sanatkarların mesleki ve ahlâki eğitimi kolay oluyor, teknik gelişmeleri daha yakından izleme şansı doğuyordu.
- Çarşılarda yer alan esnafın bir arada üretim ve pazarlama yapması, hem kalite kontrolü bakımından hem de satış hizmetlerindeki doğruluk ve dürüstlük bakımından oldukça önem taşımaktaydı. Zira dürüst esnaf, imalatın, belli bir standardın altına düşürülmesine karşı idi.

- Ahîlikte bütün sanatların pîri vardı. Ahîlerin sanatlarının pirlerinden kendi ustasına kadar olan büyüklerine içten bağlanmaları istenirdi. Meslek pîrleri o sanatı yapmış peygamberler arasından ve ulu kişilerden seçilmişti. Bazı mesleklerin pîrleri şunlardı.
- Tüccarların pîri Hz. Muhammed
- Çiftçilerin pîri Hz. Adem
- Berberlerin pîri Selman-ı Farisi
- Debbağların (derici) pîri Ahî Evran

- Ahîler, kurdukları çarşıların kapılarını birbirinden güzel sözlerle süslüyorlardı.
- **Denizli Babadağ Çarşısı kapısındaki şu dizeler yer almaktaydı.**
- Sevgi göster herkese ha!
- Selamdan kaçınma sakın.
- İnsanları ayırma ha!
- Hepsine adil ver hakkın.
- Niyetin iyi olsun ha!
- Her şeyin gerçeğini söyle.
- Hayırlı'dan ayrılma ha!
- İyi anlaş herkes ile.
- Etrafına dostluk saç ha!

- Eser kalır sen gidersin.
- İyi belle unutma ha!
- Önce hizmet sonra sensin.

Ahî Çarşısında Bir Sabah

- Sabahleyin, dükkânlar açıldığı zaman her esnaf birlik odalarının önünde toplanır, bir kişi umum adına dua eder, sonra da dağılarak herkes dükkânını besmele ile açardı. Sabahleyin ilk müşterisiyle alış veriş yapan bir esnafa, ikinci müşteri gelirse komşusu henüz alış veriş yapmamışsa, esnaf müşteriye bütün samimiyetle şöyle derdi:
- Kusura bakma efendim, Allah bereketini vere, ben bu sabah siftah yaptım. Senin istediğin mal karşı dükkanda da var. O daha siftah etmedi. Siz oradan alın.

Dükkânları Süsleyen Güzel Sözler

- Ahîliğin kültürel göstergelerinden olan esnaf dükkânlarındaki levhalar, mısralarında gizli olan kodlarla, taşıdığı anlamlarla, insanların sahip olmaları gereken hasletleri dile getirirler. Bu levhalarda, yüzyıllar boyu varlığını sürdüren Ahîlik felsefesi dile getirilmiştir.
- **Bir dükkânda:**
- Her sabah Besmeleyle açılır dükkânımız.
- Hakk'a iman ederiz, Müslümandır şanımız.
- Eğrisi varsa bizden, doğrusu elbet sizin.
- Hiylesi hurdası yok, helalinden malımız.
- Müşterilerimiz velinimet, yaranımız yarimiz.
- Ziyadesi zarar verir, kanaattir kârımız.

- **Bir Aşçı Dükkânında:**
- Her taamın (yiyeceğin) lezzeti ta ki dimağdan (beyinden) çıkar,
- Tuz ekmek hakkını bilmeyen akıbet(sonunda) gözden çıkar.

- **Balıkçı Dükkânında:**
- Ehl-i aşka müptelayım(tutkunum) nemelazım kâr benim,
- Mal ve mülküm yoktur amma kanaatim var benim.

- **Bir Helvacı Dükkânında:**
- Dolandım misl-i cihan(cihan misali) bulamadım başıma bir tane tac,
- Ne eğride tok gördüm ne doğruda aç.

- **Bazı Dükkânlarda:**
- Dükkân kapusu Hak kapusu, Hakkına yalvar,
- Çeşmim (gözyaşım) gibidir çeşmeleri akmasa da damlar.

- **Bir şekerci dükkânında.**
- Sade pirinç zerde olmaz bal gerektir kazgana (kazana),
- Baba malı tez tükenir, evlat gerek kazana.

- **Bir dükkânda:**
- İnsana sadakat yaraşır görse de ikrah (iğrenmek, diksinmek),
- Yardımcısıdır doğruların Hazreti Allah.

- **Bir dükkânda:**
- İlim ve sanattan haberdar olmayanlar aç olur,
- Müflis (iflas eden) ve bîvâye(yoksul) kalur, herkese muhtaç olur.

- **Berber dükkânında:**
- Her seherde besmeleyle açılır dükkanımız,
- Hazret-i Selman Pak’tır pîrimiz üstadımız.
- Lâfla dükkân açılmaz, boş yere etme telâş
- Selmân-ı Pâk de gelse parasız olmaz tıraş
- Bir hamamda ve bir saatçi dükkânında:
- Gelen gelsin saadetle, Giden gitsin selametle.

- **Marangoz dükkânında:**
- Sefa geldin ey müsafir, ısmarla kahve içelim,
- İşçi ile sohbet olmaz, bir merhaba der geçelim.

- **Yine başka bir iş yerinde:**
- Doğru olsan ok gibi elden atarlar seni
- Eğri olsan yay gibi elde tutarlar seni
- Menzil alır doğru ok elde kalır eğri yay.

İş Yeri Tahdidi

- Osmanlı Devleti, bugün Almanya, Fransa vb Avrupa Birliği ülkelerinde olduğu gibi piyasadaki kapasite değişikliklerini dikkate alarak belli bir "plan" dahilinde işletmelerin açılmasını denetim altına almıştı. Böylece dükkân açılmasına bir sınırlama, bir tahdit getirilmiştir.
- Özetle belirtmek gerekirse, bir kişinin dükkân açabilmesi için ;
- Dükkân açmak isteyen kişi sırasıyla yamak-çırak-kalfa-usta eğitimlerini tamamlamış olmalıdır.
- Dükkân açmak isteyen kişi bu eğitimler sırasında ustası, çevresi ve meslektaşları tarafından takdir edilmiş biri olmalıdır.
- Dükkân açmak istediği bölgede esnaf birliklerine tahsis edilen dükkân sayısı aşılmamış olmalıdır.

- Birçok esnaf kollarında dükkân, dokumacılar gibi tezgahta çalışanlarda ise her ustanın sahip olduğu tezgah sayısı tespit ediliyordu. Bu tespitler sırasında, ustaların hepsi birbirine, kethüdaları (esnaf başkanı) ise bütün lonca mensuplarına, resmi makamlar önünde kefil oluyorlardı.
- Mevcut dükkân sayısının arttırılıp arttırılamayacağına da esnaflar aralarında karar veriyorlardı. Eğer, iş sahaları genişse, artışı kabul ederlerdi.
- Esnaf birliklerinin aralarında yıkıcı bir rekabete girerek zarar görmelerini önlemek, üretimin devamlılığını sağlayacak iktisadi-hukuki tedbirleri almak, mal ve hizmetlerin kaliteli üretilmesini ve kalitesine uygun bir fiyatla satılmasını temin etmek, sanatın inceliklerini bilmeyen vasıfsız kişilerin hem kalitesiz üretim yaparak hem de yüksek maliyet ve fiyatta mal üreterek tüketiciye ve ekonomiye zarar vermesini ve haksız kazanç elde edilmesini önlemek, devletin genel üretim-tüketim politikalarının başlıca hedefleriydi.

- Bu geleneğin zaman zaman alışılmış usullerin dışına çıkılarak ihlal edildiği görülürdü. Fakat mesleğin ustaları bu durumda, ilgili makamlara haber vererek kurallara uyulmasını isterlerdi. Nitekim Büyükçekmece'de ekmek fırını açmak, ekmek üretmek ve satmak nizamına karşı çıkanları, esnaf şikayet etmiş ve bu hususta çıkan karar Büyükçekmece kadısına bildirilmiştir.

Demokrasi ve Sivil Toplum

- Sivil toplum kuruluşları, günümüzde "üçüncü sektör" kuruluşlar olarak tanımlanan, devletin dışında var olan gönüllü kuruluşlardır. Bu kuruluşlar kâr amacı gütmeksizin, toplum yararına gönüllü olarak bir araya gelen vatandaşların oluşturduğu bir kuruluşlardır. Bu anlamda Ahî teşkilatı, Osmanlı Devletinde kurulan en büyük ve en organize sivil toplum kuruluşlarından birisidir.
- Prof. Conin başkanlığındaki Amerikalı uzmanlardan oluşan bir heyet 1921 yılında İstanbul'a gelerek "Osmanlı Vakıf Sistemi"ni incelediler.
- Osmanlı sistemini oldukça orijinal bulan Amerikalı heyet vakıf sistemini kendi bünyelerinde adapte ederek günümüze kadar 26 bin vakıf kurdular. Oysa Osmanlı arşiv belgelerinden, 1926 yılı öncesine ait Osmanlı Devleti'nin kurmuş olduğu 238 bin adet vakfın kayıtlarını bulunduklarında ise şaşırıp kaldılar.

- Gerek teşkilat yapısı, gerekse çalışma prensipleriyle günümüzün sivil toplum kuruluşlarına örnek olan Ahî birlikleri, idarecilerini seçimle belirler ve yönetimin aldığı kararları uygulamakta tereddüt etmezlerdi. Bu özelliğinin yanında demokrasi ve insan haklarına verdikleri önemle de Ahîler bütün dünyaya örnek olmuşlardır.
- İbni Batuda ve diğer kaynaklara dayanarak Osmanlı'nın ilk yılları hakkında yorum yapan G.G. Arnakis, ABD'de yayınladığı makalede şöyle demektedir:
- "Elimizdeki bütün kaynaklar bizi özellikle Batı Anadolu Türk toplumunun kuruluş yıllarında, Ahîlerin tahtın arkasında demokratik bir güç şeklinde durarak hem iç çatışmaları önlediği, hem de sultanları kontrol ederek, onlara popüler bir temel hazırladığı sonucuna ulaşır."
- Anadolu'da kurulan ve kökü eski Türk ve İslam kültürüne dayanan Ahîlik felsefesinde "ben" veya "benim" kelimelerine pek fazla rastlanmadığı gibi maddiyata dönük faaliyetlerde bile önce karşısındaki

ön planda tutulurdu. Ahîlikte "ben" değil "biz" duygusu ve "diğergamlık" tutumu hakimdi.

- Topluma zarar vermeyen, başkalarına karşı saygılı, kurallara uyan herkes eşitti. Zengin, fakir, eğitimci, idareci ayrımı; sınıf farkı yoktu. Herkes Allah'ın kuluydu ve bu sebeple de herkes eşitti. Hiç kimse zenginliğinin, makamının arkasına saklanıp dilediği gibi yaşayamazdı. Aşırı lüks, gösteriş ayıptı. Mal, mülk ve para kendi ailesinin ve yakınlarının ihtiyaçlarını karşılamak ve çevresindekilere yardım için kazanılırdı.

<u>Anadolu Kadınlar Birliği (Bacıyan-ı Rûm)</u>

- "Bacıyan-ı Rum", Anadolu Kadınlar Birliği anlamını taşımaktadır.
- İlme, sanata ve ahlâka son derece önem verilen Ahîlikte, kadının da sosyal ve ekonomik hayatta önemli bir yeri vardı. Kadınların teşkilatlanıp gelişmesi için Ahî Evran'in eşi Fatma Bacı, dünyanın ilk kadın teşkilatı olan "Bacıyan-ı Rum" teşkilatını yani Anadolu Kadınlar Birliği'ni kurmuştur.
- Örneğin Kayseri'deki Ahîler tarafından kurulan sanayi sitesinde hanımlara mahsus çalışma yerleri de bulunurdu. Bacıyan-ı Rum teşkilatına mensup hanımlar bu sanayi sitesinde el sanatlarını ve mesleklerini icra ediyorlardı. Kadınlar daha çok çadırcılık, keçecilik, nakışçılık, örgücülük, kilim ve halı dokumacılığı, ipek ve pamuk ipliği üretimini gerçekleştirmişlerdir. Çalışan kadınlar gerek mesleki ve teknik konularda, gerekse ahlaki konulardaki çağın gerektirdiği eğitim ihtiyacını "Bacıyan-ı Rum" teşkilatında karşılıyorlardı.

- Birçok batılı araştırmacı, tarihin o döneminde Anadolu'daki kadınların bir araya gelerek bugün ki anlamda bir sivil toplum örgütü kurmalarını hayretle karşılamıştır.
- Alman araştırmacı Franz Taeshner de bunlardan biridir. Franz Taeshner, Ahîlik teşkilatı ile aynı dönemde kurulan bu teşkilatın varlığına inanamaz. Çünkü o çağlarda Türk kadınının böyle bir sivil toplum örgütünü kuracak kadar bilinçlendiğine akıl erdiremez.
- Bacıya-ı Rum teşkilatı, Anadolu kadınlarını, gerektiğinde düşmanlara karşı vatan savunmasında eşlerinin yanında mücadele etmesi ve gerektiğinde de kültürde, sanatta, edebiyatta, sosyal ve ekonomik alanlarda kalkınıp gelişmesini sağlamak için teşkilatlandırmıştır.
- Anadolu Kadınlar Birliği, kadınlar arasındaki yardımseverliğin, konukseverliğin, doğruluk ve merhametliliğin gelişmesine katkı sağladığı gibi Türk dilinin, Türk kültürünün ve İslam anlayışının kadınlar arasında yayılmasını hızlandırılmıştı

- Anadolu Kadınlar Birliği, Ahîlerin kadınlar kolu olarak yetim ve kimsesiz genç kızları himayesine almış, onların eğitimlerinden, ev-bark sahibi olmalarından sorumlu olmuşlardır. Bunun dışında kimsesiz ihtiyar kadınların bakımı, genç kızların evlendirilmesi gibi birtakım sosyal hizmetlerde bulundular, maddi sıkıntı içinde olanlara yardım elini uzatmışlardır.
- Sosyal, ekonomik, kültürel ve ahlâki ilkeleriyle Ahîlik kültürü, fertlerin hak ve özgürlüklerine ayrıca önem vermektedir. Ahîlik teşkilatının erkek üyelerine "Eline, beline, diline sahip ol!" yani "hırsızlık etme, başkasının namusuna göz dikme, başkası hakkında kötü konuşma" prensibi benimsetilip yaygınlaştırılırken, şüphesiz iş birliği yaptıkları Anadolu kadınları o günkü adıyla Bacıyan-ı Rum teşkilatı aracılığıyla da hanımlara, "Eşine, işine ve aşına dikkat et!" yani "eşine yardım et, onu evine bağla, işine ve geçimine dikkat et" prensipleri benimsetiliyordu.

Osmanlı Esnafı

- Ahîlik ahlâkıyla yetişen Osmanlı esnafını bakınız İngiliz Senceri gazetesi nasıl anlatmaktadır.
- "Osmanlı memleketlerinde dükkâncılık ve satıcılık tarz ve usulü kadar güzel usul hiçbir yerde bulunmaz. Sivas pazarına gittiğimiz zaman bu adet nazarımızda bütün bütün tecelli etti. Pazara gelen müşteri ayaküstü durup, teşhir edilen malları gözden geçirir. Tüccar veya dükkâncı ise, diz çökmüş veya bağdaş kurmuş bir halde bulunur. Eğer müşteri itibara değer kimselerden ise, dükkâncının yanına çıkar oturur.
- Bir tacir böylesine, adeta konuksever bir ev sahibi gibi muamele ederdi. Müşteriye evvela bir kahve ısmarlar, sonra bir sigara ikram eder. Ve hal ve mevkie münasip konuşmaya girişir. Kahve ve sigara içtikten sonra konu yavaş yavaş alış veriş meselesine çevrilir. Eğer birden bire bu meseleye girilirse, hürmetsizlik ve terbiyesizlik sayılırdı.

- Dükkâncı, müşteriye, neden sonra ne satın almak arzu ettiği takdirde gayet nazik bir ifade tarzı ile sorar. Ve alınacak şeyin nevi ve cinsine göre konuşulmasını müteakip, müşterinin fiyatı soruşu üzerine satıcı, yine nezaketten: “Zatı alileri her ne münasip görürseniz, onu verirsiniz, hiç vermezseniz de hediye makamında kabul buyurursanız bence büyük bir şereftir” derdi.
- İşte Türklerin alışverişi böyledir. Ve böyle nezaketli alışveriş hiçbir yerde görülmezdi."
- Fransa hükümeti tarafından Türkiye'nin doğu illerinde inceleme yapmak üzere görevlendirilen Teophile Deyrolle, 1869 yılının Şubat ayında Trabzon'a gelerek ilginç bulduğu olayları Fransa'da yayınlanan bir dergide yazmıştır. Fransız Deyrolle Trabzon'daki Türk esnafıyla, Ermeni, Rum ve İran esnafını karşılaştırırken bakın nelere dikkat etmiş.

- "Türk, ciddi ve sessiz, çubuğunu içerek müşterisini bekler. Müşteri alacağı şeyi elinde evirip çevirdikten sonra değerini sorar. Dükkancının ağzından bir rakam düşer. Artık pazarlık etmek faydasızdır...
- Rum ile Ermeni tamamen başkadır. Müşteriye seslenir, elbisesinden tutup çekerler. Müşteriyi bir laf sağanağına tutarlar. Ona en yumuşak kelimelerle hitap ederler. "Kardeşim" derler. "Ruhum, dostum" derler ve gösterdikleri malın iki kat değerini isterler.
- Trabzon'da pek çok olan İranlı esnaflara gelince: İçlerinde bazıları Türklerin meziyetleri ile Hıristiyanların hilekarlıklarını birleştirmiştir."

Osmanlıyla Ticaret İmtiyazı

- Osmanlı Devleti'nin, kurmuş olduğu medeniyetini, tekke-medrese-kışla sacayağı üzerine sağlam bir şekilde oturup, doğruluk ve adalet üzerine cihana ışık saçtığı günlerde, Hollanda Ticaret Odası'nda bir karar alınırken oyların eşit çıkması halinde, oda reisinin: "içinizde Türklerle

alış veriş eden var mı?" diye sorduğunu ve birinden evet cevabını alınca da onun oyunu, imtiyazlı olarak iki oy olarak kabul edip karara vardığını kaynaklarda görmekteyiz.

Ahi Birliklerinde Eğitim

- Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda ve gelişmesinde önemli rol oynayan Ahîler, imalat ve ticarete verdikleri önemle ekonominin büyümesine, eğitime verdikleri önemle de bilimin gelişmesine büyük katkı sağladılar.
- Esnaf ve sanatkarlara iş yerlerinde yamak, çırak, kalfa ve usta hiyerarşisine göre mesleğin incelikleri öğretilmiş, kabiliyetli çırak, kalfa ve ustaların elinden tutularak medreselerde eğitim görmeleri sağlanmış ve gerektiğinde kendilerine orta sandığından maddi destekte bulunulmuştur.
- Bir taraftan esnaf ve sanatkarlara işyerlerinde mesleklerinin incelikleri öğretilirken, diğer taraftan akşamları Ahî zaviyelerinde ise toplum içindeki tutum ve davranışları hakkında bilgi verilirdi.

- Ahîler, eğitimi kişinin doğumuyla başlayan ve hayat boyunca devam eden bir süreç olarak görmüşlerdir. Ahî zaviyelerinde kırk yaşın üstündeki insanlara da okuma - yazma öğretilmiştir. Hatta, bunlar arasında Divan yazacak kadar olgunluğa erişenler dahi vardı. Böylece günümüzde "hayat boyu eğitim" şeklinde tanımlanan eğitim anlayışı yüzyıllar önce Ahî birlikleri tarafından uygulanmıştır.

Ahlâk Eğitimi

- Ahîlik çalışmayı, ibadet ve dürüstlüğü bir bütün olarak ele almış, ahlâka büyük önem vermiştir. Ahîliğe göre güzel ahlâkın olduğu yerde kardeşlik, eşitlik, özgürlük, sevgi, hak ve adalet vardır.
- Ahî teşkilatlarında ahlâki eğitim zaviyelerde verilirdi. Ahî zaviyelerinde verilen eğitim sadece gençlere yönelik olmayıp, her yaştan insanların istifade edebileceği özellikteydi.

- Ahîlerin el kitabı olan ilk Türk fütüvvetnamesinde, Burgazi, gençlere, terbiye kurallarından bazılarını şöyle anlatmaktadır:
- “... Taam (yemek) yimekte yirmi erkan vardır.” Yani yemek yemeye ait yirmi kaide olduğunu söyleyip, bu kurallardan bazıları da şöyle sıralanabilir:
- -Sofraya oturmadan önce ve yemekten kalktıktan sonra elleri yıkamak
- -Yemek yenilen yere ayakkabı ile girmemek,
- -Yemeğin dürüstlük ile kazanıldığından emin olmak,
- -Yemeğe büyüklerden önce başlamamak ve yemeğe tabağın kenarından başlamak,
- -Yemek yerken konuşmamak, ağzından tükürük saçmamak, kaşınmamak,

- -Yemek yerken öksürük tutması halinde ağzı elle değil, mendille kapatmak,
- -Yemekte küçük lokma almak, başkasının yediği lokmaları gözetmemek,
- -Yemekte ağzını şapırdatmamak,
- -Yemekte etin kemiklerini sofradakilere göstermeden tabağın arkasına saklamak vb.
- **Söz söylemekteki edepler dört tanedir:**
- -Sert konuşmamak,
- -Konuşurken sağa-sola bakmamak,
- -Sen-ben değil de siz-biz olarak hitap etmek,
- -El kol hareketleri ile bir şey ifade etmemek.

- **Evden çıkmaktaki edepler:**
- -Çıkarken sağ ayakla çıkmak,
- -Endişeli çıkmamak,
- -Çıkarken yukarı bakmamak.
- **Yürümekteki edepler:**
- -Sert yürümemek,
- -Çukurlara basmamak,
- -Yanlara bakarak yürümek,(dikkatli olmak)
- -Taştan taşa sıçramamak,
- -Kimsenin ardınca bakmamak,
- -Büyüğünün önünde yürümemek.

- Bu kuralların dışında elbise giyerken beş, pazarda, çarşıda yürürken, alış veriş yaparken dört, misafirlikte üç, hasta ziyaretinde beş, tuvalete ve hamama girerken sekiz, yatarken dört olmak üzere birçok kural tespit edilmiştir.
- Burgazi fütüvvetnamesi'nde Ahî ahlâkını meydana getiren kurallar şöyle sıralanmaktadır.
- Ahîler birkaç iş veya sanatla değil, yeteneklerine en uygun olan tek bir iş veya sanatla uğraşmalıdır.
- Ahînin emeğini değerlendirecek ve onurunu koruyacak bir işi, özellikle bir sanatı olmalıdır.
- Ahî doğru olmalı, emeğiyle hak ettiğinden fazlasını kazanma yoluna sapmamalıdır.

- Ahînin işinin ve sanatının geleneksel pîrlerinden kendi ustasına kadar bütün büyüklere içten bağlanmalı, sanatında, davranışlarında onları örnek almalıdır.
- Ahî bilgi sahibi olmalı, bilginleri sevmeli, onlara karşı küçük düşmemeli, aldığı bilgileri yerinde ve zamanında kullanmalıdır. 13. yüzyılda Burgazi tarafından kaleme alınan Burgazi'nin Fütüvvetnamesi'ni, daha sonra diğerleri takip etmiştir.
- **Ahî ahlâkını meydana getiren fütüvvet kuralları;**
- 1-İyi huylu ve güzel ahlâklı olmak,
- 2-İşinde ve hayatında doğru, güvenilir olmak,
- 3-Ahdinde, sözünde ve sevgisinde vefalı olmak,
- 4-Sözünü bilmek, sözünde durmak,
- 5-Hizmette ayrım yapmamak,

- 6-Yaptığı iyilikten karşılık beklememek,
- 7-Güler yüzlü olmak,
- 8-Tatlı dilli olmak,
- 9-Hataları yüze vurmamak,
- 10-Dostluğa önem vermek,
- 11-Kötülük edenlere iyilikte bulunmak,
- 12-Tevazu sahibi olmak,
- 13-Hiç kimseyi azarlamamak,
- 14-Anaya ve ataya hürmet etmek,
- 15-Dedikoduyu terk etmek,
- 16-Komşularına iyilik etmek,

- 17-İnsanların işlerini içten, gönülden ve güler yüzlü yapmak,
- 18-Başkasının malına hıyanet etmek,
- 19-Sabır ehli olmak,
- 20-Cömert, ikram ve kerem sahibi olmak,
- 21-Daima hakkı kullanmak,
- 22-Öfkesine hakim olmak,
- 23-Suçluya yumuşak davranmak,
- 24-Sır saklamak,
- 25-Gelmeyene gitmek, dost ve akrabayı ziyaret etmek,
- 26-İçi, dışı, özü, sözü bir olmak,
- 27-Kötü söz ve hareketlerden sakınmak,

- 28-Mahiyetinde ve hizmetindekileri korumak ve gözetmek.
- (...)
- Yukarıda sadece bir kısmına yer verdiğimiz Ahîliğin 124 altın kuralı vardır.
- **Ticaret Ahlâkında Yasaklanan Hususlar**
- Ticaret ahlâkında yapılması istenmeyen şeyler ise şunlardır:
- Hileli ve çürük mal satmayacaksın,
- Müşteriden fazla para almayacaksın,
- Bir başkasının malını taklit etmeyeceksin,
- Noksan tartmayacaksın ve bozuk terazi kullanmayacaksın,
- Sahte ve kalitesiz mal üretmeyeceksin
- **Ahîliğin açık ve kapalı olmak üzere 6 şartı vardır.**

- Açık olanlar:
- 1-Elini açık tut: Cömert olmak, düşkünlere yardım etmek için,
- 2-Kapını açık tut: Konuksever ve misafirperver olmak için,
- 3-Sofranı açık tut: Yoksullara, yemek yedirmek, misafire ikramda bulunmak için.
- Kapalı olanlar:
- 1-Elini bağlı tut: Hırsızlık, zorbalık ve kötülük etmemek için,
- 2-Dilini bağlı tut: Dedikodu, yalan, iftira ve gıybetten uzak durmak,
- 3-Belini bağlı tut: Kimsenin namusuna, haysiyet ve şerefine göz dikmemek için.
- **Ahîler kız çocuklarına da şu öğütleri verirlerdi:**
- İşine dikkatli ol: Ailenin ve evinin işini ihmal etme,

- Aşına dikkatli ol: İyi yemek pişir, iktisatlı ol,
- Eşine dikkatli ol: Her türlü şartlar altında eşine sahip ol.

- **Sülemî'nin Fütüvvet Kitabı'ndan şu hususları başlıklar halinde sunabiliriz.**
- Kötülüğe iyilikle karşılık vermek,
- Yaptığı işten karşılık beklememek,
- Gücü varken affetmek,
- Başkalarının kusurlarını bırakıp, kendi kusuruyla uğraşmak,
- Şefkatli olmak, başkalarını kendisine tercih etmek,
- Hiçbir durumda yaltaklanmamak,
- Zenginse, fakiri hiçbir sebeple hizmetinde kullanmamak,

- Halka tenezzül etmemek, yüz suyu dökmemek,
- Verenin de, alanın da Allah olduğunu bilmek,
- Kerem sahibi olmak,
- Alçak gönüllü olmak, kendini beğenmişlikten kaçınmak,
- Hiç kimseyi azarlamamak,
- Sır saklamak,
- Hizmette ve vermede ayırım yapmamak.
- Sadece bazılarını saydığımız bu fütüvvet prensipleri, netice olarak, insanı başı dik gönlü dok olmaya, alıcı değil verici durumda bulunmaya, dolayısıyla üreticiliğe, bütün varlıklara karşı sevgi ve şefkat beslemeye ve manevi olgunluğa yönelten hususlardır.

Örnek Olay

- Alman Başbakanı Bismark "Türkler, Asya'nın centilmenleridir" sözüyle Ahîlik kültüründe yetişen Türk insanını tanımlıyordu...
- Ayrıca İngiliz Ticaret Odalarının birinde asılı bulunan levhada "Her zaman Türk tüccarları ile alışveriş et" sözünün yer alması Türk esnafının, tüccarının ve sanayicisinin dün sahip olduğu ve bugün terk ettiği Ahîlik kültürünü ifade etmektedir.

Ahiliğin Türk Diline Verdiği Önem

- Ahîlik teşkilatı, Türk dilinin ve kültürünün koruyucusu olmuştur. Anadolu'daki diğer dillere, özellikle Arap, Acem, Bizans kültürlerine karşı Türk kültürünü koruyup, Türkçe konuşan ve Türkçe yazan ozanları ve düşünürleri bir şemsiye altında toplayan Ahî teşkilatı olmuştur. Böylece Ahîler, bizi biz yapan dilimizi, koruyup geliştirmişlerdir.
- Hoca Ahmet Yesevi'den başlayarak büyük Türk düşünür ve gönül adamları Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli, Ahî Eran, Aşık Paşa, Gülşehri, Hacı Bayram Veli ve daha niceleri hem İslamiyeti, hem de milli özelliklerimizi ve değerlerimizi Türkçe ile anlattılar, yazdılar ve yayınladılar. Osmanlı Devleti'nin Türkçe'yi devletin resmi dili kabul etmesi, bu dili cihan şumul bir konuma getirmesinde, Ahîlerin büyük katkısı olmuştur.

- Ahîler Türkçe konuşmaya, Türkçe yazmaya ve Türkçe'yi diğer milletlere yaymaya özel önem vermişlerdir. Ahîler, sadece Türkçe'yi öğrenip-öğretmekle kalmayıp; dil yönünde kabiliyetli insanları, edebiyatçıları, şairleri yetiştirerek onlara ciddi sorumluluklar yüklemişlerdirler. Böylece Türkçe'nin günümüze kadar çok ileri bir seviyede gelmesini sağladılar.
- Yunus'un yaşadığı dönem, Ahîlerin Anadolu'da yaşadığı en faal dönemdir. Kendisi de bir Ahî olan Yunus Emre'nin yüzyıllar önce yazdığı şiirlerini bugün rahatlıkla anlayabiliyorsak işte bunu Ahî teşkilatına borçluyuz.

Ahilik ve Spor

- Ahî teşkilatı yurt savunmasında önemli görevleri üstlendiği için her zaman askeri ve sportif faaliyetlere büyük önem vermiştir. Bu sebeple Ahî teşkilatında sporun ayrı bir yeri ve önemi vardı. Çırak ve kalfaların eğitimleri süresince mesleki ve ahlâki açıdan olgunlaşmalarına çalışılırken, kalfalar kılıç kullanmak, ata binmek, ok atmak gibi sportif manada askeri eğitime tabi tutulurdu. Bütün bu eğitimleri başarı ile tamamlayıp sonuna gelen kalfa, ustalığa yükselmek için imtihana girerdi. Yani bir kalfanın usta olabilmesi için devrin sporlarını da başarılı bir şekilde yapabilmesi gerekirdi.
- Ahîliğin etkisiyle "yay" dini anlamlarla sembolleştirilmiş, din adamları ve Ahîler ok meydanlarında ok atıp menzil taşı dikmişlerdir. Bu menzillerden birisinin adı da "Ahî Menzili"dir.
- Güreşlerde dini törenlere yer verilirdi. Ahîlikteki gibi bazı törenler güreş ve okçuluk sporunda da vardır. Güreşe giriş ve çıkışlarda,

pehlivanların davranışlarında kendini gösteren özelliklerin birçoğu Ahîlikle bütünleşmektedir. Ahîlikteki pir, güreş ve okçulukta da vardır. Sporcular abdestsiz kispet (güreş kıyafeti) giymezler, yayı tutmazlar ve meydana inmezler, ok atışlarına ve güreşe ise besmelesiz başlamazlardı.

- Ahîlikte olduğu gibi, okçuluk ve güreşte de sporculara maddi ve manevi desteğin sağlandığı bir sosyal yardımlaşma mevcuttu. Okçu ve yaycı esnafı ayrı ayrı loncalar halinde ve kendilerine ait çarşılarda toplanırlardı.
- İstanbul Ok Meydanı Vakfı, fetihten hemen sonra, Fatih Sultan Mehmet'in emri ile kurulmuş ilk vakıftır. Vakfın kuruluş gayesi "gazilerin ve halkın ok atması ve toplu halde dua etmesi için..." diye fermanlarda açıklanmaktadır. İstanbul, Bursa, Edirne ve Trabzon gibi Osmanlı'nın büyük ve önemli merkezlerinde böyle meydanlar bulunurdu.

- 1489 yılında Trabzon Valiliğine getirilen Yavuz Sultan Selim, tarih ve edebiyatın yanında spora da büyük önem verirdi. Ata binmekte, silah kullanmakta ve özellikle ok atmakta çok usta idi. Trabzon'un Kavakmeydanı semtini "ok meydanı" olarak kullanırdı. Burada hem kendisi ok atar, hem de ok atma öğretimi ve yarışmaları yaptırırdı.
- Türkler, geçmişte dünyanın en güçlü pehlivanlarını ve en iyi atıcılarını yetiştirmiştir. Bu başarının başlıca sebebi, o çağın bilimsel kurallarıyla eğitim ve öğretim veren, her birisi kendi düzeyinde birer spor okulu diyebileceğimiz, Enderun, Tekke, Talimhane'ler açılmış olması ve spor meydanlarının tesis edilmesidir.
- Rekorların erişilmesi imkansız sporcuları yetiştiren üstadların, en fazla önem verdikleri konu idmandı. Sürekli ve düzenli bir idman en kaliteli sporcuların yetişmesi için vazgeçilmezdi. Çünkü daha o dönemde "sen idmanı bir gün bırakırsan, idman seni yirmi gün bırakır" ilkesi her sporcunun beynine işleniyordu.

- Okçulara verilen talimatnamede düzenli çalışılması ve tekniğe önem verilmesi şu cümlelerle ifade edilirdi. "Her gün meydanda 300 kez sabah, 300 kez öğleden sonra ve 300 kez de akşama yakın atasın. Bir ay böylece idman edesin ve bir gün ara vermiyesin... Bu şekilde idman yapıp anlatılan kurallara uymazsan, Zaloğlu Rüstem olsan da başarılı olamazsın. Çünkü menzil kuvvet ile atılmaz, teknik ile atılır.